

מראי מקומות - סוכה

כד.

ידוע מהי התרומה ומהן החולין. וע' בתוס' בעירובין (ל: ד"ה אלא) דנקט דאי אמרי' אין ברירה אז אין החלות חל כלל, אולם הביא מהמהר"י דס"ל דחל, וכדעת רש"י. וע"ע בר"ן בנדרים (מה:): דכ' דמה דאמרי' בעלמא אין ברירה היינו משום "שאינן ראוי שיחול הדבר על הספק", ומשמע דס"ל דאינו חל כלל. וע"ע בקהלות יעקב (גיטין, י"ט) שהביא דנח' בזה רש"י ותוס' גם שם (עג:).

והק' בחי' הגרני"ט (פ"א) על שי' רש"י מהא דאי' במסקנת הסוגיא, דלעולם ס"ל יש ברירה אלא דחוששין שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע. ולמה הוי טבלים, הרי לכא' צריך לומר דשתה ספק תרומה למפרע. וביאר, דלכא' יש להבין שי' רש"י, למה באמת חל, הרי הוא הי' רוצה שיחול רק על ב' לוגין מסויימים שיבחר, ואם אינו חל עליהם, מהכ"ת שיחול במקור"א. וביאר, דכיון דאינו יכול לחול חלות זו, א"כ הו"ל כמפליג בדברים, ובאמת רוצה שיחול עכ"פ תרומה בחבית זו. אך למ"ד יש ברירה, כיון דס"ל דשייך לחול חלות זו על ב' לוגין מסויימים, א"כ רוצה דוקא שיהי' באופן זה, ואם לאו, הרי אינו רוצה שיחול כלל, וא"כ, למ"ד יש ברירה, שפיר י"ל דאם יבקע הנוד נמצא ששותה טבלים למפרע, דבאמת לא חל בכה"ג. וע' בקה"י (שם, ו) שהביא מרעק"א (במערכה לעירובין) שביאר דרש"י ס"ל דחלה התרומה, משום דכיון שיש ב' לוגין בחבית זו שהם עומדים להפרשה, סגי בזה, ושוב הק' עליו מהא דנמצא שותה טבלים למפרע, דהא הרי הב' לוגין היו עומדים להפרשה, וא"כ למה לא חל. ותי' הקה"י שיש לחלק בין מ"ד א"ב ומ"ד י"ב, דהיינו, דלמ"ד י"ב הא יכולין לברר דבאמת לא הי' שום לוג עומד להפרשה, דהא נבקע הנוד, ולא הופרש כלום, וא"כ, למ"ד י"ב שפיר אמרי' דשתה טבלים למפרע.

ד. אין ברירה

והק' רש"י בגיטין (כה:), מ"ש תנאי זה משאר תנאים, דלא מצינו דתלויים באם יש ברירה או לא. ותי' דכל תנאי שבידו לקיימו ודעתו לקיימו לא תלוי בברירה, אבל הכא, דאין בידו לקיימו, אז תלוי תנאו בדיני ברירה. וע' ברמב"ן שם שהק' כמה קו' על רש"י, וצייד דאולי ס"ל לרש"י דכמו דכל תנאי שהוא בידו נחשב תנאי ולא ברירה, כן כל תנאי שהוא ביד האשה [למשל אם מגרשה ע"מ שתתן לו ק' זוז] ג"כ אינו בכלל ברירה, משום דסמך דעתו עליו משעת נתינה. והרמב"ן עצמו כ' דאפי' היכא דהתנה על מעשה שאינו בידו, זהו תנאי ואינו תלוי כלל בפ' ברירה. ודין ברירה נאמר רק היכא דתלוי חלותו בב' דברים, דהיינו דהתנה לאיזה שתצא מפתח ביתי

א. ור"י לא חייש למיתה וכו'

לכא' יוצא לפי מסקנת הגמ' דהסוגיות תלויות זב"ז, דר"י דלא חייש למיתה לענין סוכה, סובר כן גם בתרומה, ור"מ חייש בזה ובזה. ומזה הק' האחרונים על פסקיו של הרמב"ם, דבהל' נזירות (ד, א) פסק דחיישין למיתה, וכן בהל' תרומות פסק דחיישין למיתה, אבל בהל' סוכה פסק דאם עשה דופן סוכה מבהמה הסוכה כשרה, ולכא' פסק כן משום דס"ל דלא חיישין למיתה. וע' בלחם משנה (נזירות שם) שהאריך בדברי הרמב"ם, וכ' די"ל דבגמ' החשש מיתה אינה דומה לכל חששות דעלמא, דלמסקנת הגמ' החשש הוא היכא דמתחה באשלי מלעיל, ודלמא תמות וכווצא ולא אדעת', וזהו חשש רחוק, וע"כ לא חשש לו הרמב"ם. אולם ר' זירא ס"ל דר"מ חייש לשמא תברח, וס"ל דכולם לא חששו לחשש רחוק כזה, אבל בעלמא שפיר י"ל דחושש ר"י למיתה. ורק לאביי, דכ' דמברייתא זו למדים דר"י לא חייש למיתה, בזה שייכא קו' הגמ' 'ולא חייש ר"י לבקיעת הנוד', אבל לר"ז י"ל דשפיר חייש ר"י למיתה בכל התורה, ורק כאן אינו חושש, משום שהוא חשש רחוק כנ"ל (ולכא' לפ"ז צ"ל דמה דהק' הגמ' 'ומי אמר אביי וכו'', הרי יש לחלק כנ"ל, וממילא לא מוכח דאביי לא ס"ל לחלוק זה, וי"ל דקו' הגמ' הי' רק מר"מ וצ"ע).

והערוך לנר כ' לתרץ באו"א, דיש לחלק בין חשש מיתה לזמן מוגבל לחשש מיתה שאין לה זמן מוגבל. דהיינו, דלענין הר"ז גיטיך שעה א' קודם מיתתי, אפי' אם נאמר דאין לחוש למיתה באותו רגע, אבל הרי סופו למות, וא"כ על איזה זמן יכולים אנו לומר דאז חיישין, וא"כ, כיון דאין שייך לחלק בין זמן לזמן, וודאי סופו לעפא, א"כ חיישין מיה. אבל היכא שהוא זמן מוגבל, כמו דופן לז' ימי סוכות, או אשתו ביו"כ, בזה אנו אומרים דאין מסתבר דימות באותו זמן קצר, ובזה אין חוששין למיתה (אבל לכא' לדבריו צריכין אנו ליישב מהי ראיית הגמ' מהא דסוכה דחייש ר"י גם בתרומה, ואולי צ"ל דס"ל להערל"נ דאביי לא ס"ל לחלוק הנ"ל, וצ"ע).

ב. אפשר דמסר לי לשומר

ע' בערוך לנר שהעיר דהגמ' בגיטין (כה). לא מסיק הכי, אלא הק' ע"ז דעריבך ערב צריך, ע"ש מש"כ בזה.

ג. אלא משום דלית לי ברירה

פרש"י בחולין (יד. ד"ה אוסרין), "אלמא לר"י לית לי ברירה וחייש שמא תרומה שתה". ומבואר מדברי רש"י דס"ל דהיכא דעושה חלות ע"י דבר שצריך ברירה, אי אמרי' אין ברירה נמצא דהחלות חל, אלא דאינו מבורר על מה חל, וא"כ הגם שחל החלות תרומה, מ"מ חיישין שמא תרומה שתה, דאין

מראי מקומות - סוכה

כד. (המשך)

נעשית כתיקונה וכמצוותה, וא"כ אולי לזה חשש ר"י, אף דבדרך כלל אינו חושש למיתה.

ו. כל מחיצה שעומדת ברוח אינה מחיצה

ביארו המהרש"א (לעיל כג.) ובביאור הגר"א (שס"ב, בסעי' ה') דאף דלכאור' אי"צ לזה, דתיפוק לי' משום שמא תברח או שמא תמות, אי"ז ראי' דלא ס"ל דחיישינן להכי, אלא דהכא מיירי אפי' בפיל קשור, דאין לחוש לבריחה או למיתה, ומ"מ פסול משום דעומדת ברוח או משום דאינה עשוי' בידי אדם. אולם ע' בשפת אמת שכ' להסתפק היכא דהבהמה אי"צ להעמדת הרוח, וכמו פיל, דאפי' בלא העמדת הרוח יהי' י' טפחים, האם גם שם אמרי' דיש בה החסרון של העמידתו הרוח, וכ' דלכאור' מסתימת הגמ' משמע כן, אבל כ' דצ"ע למה. ומבואר מדבריו דודאי שייך לומר הדין דמחיצה העומדת ברוח אינה מחיצה בבהמה קטנה ושאינה קשורה, דהא מסתפק בפיל [ולכאור' ה"ה בקשורה ג"כ, דזיל בתר טעמא], וא"כ לכאור' משמע דס"ל להשפ"א דראב"י אינו חושש למיתה ובריחה כלל.

ז. כל מחיצה שאינה עשוי' בידי אדם אינה מחיצה

כ' תוס' בעירובין (טו. ד"ה תל) דלא אתי למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם, כגון בעלי חיים [אבל מחיצה שראויה להעשות בידי אדם, אף אם נעשית בידי שמים, שפיר הוי מחיצה]. וע"ע בתוס' לקמן שם (כב: ד"ה דילמא), דכ' יסוד זה דמחיצה שאינה עשוי' בידי אדם לא הוי' מחיצה אפי' במחיצה אחרת שאינה מבעלי חיים, וצ"ע.

תחלה, או שהתנה על איזה ב' לוגין שאני עתיד להפריש, שאז תולה מעשיו בב' אופנים, אם יהיה כך יחול דבר זה, ואם יהיה אחרת יחול משהו אחר, והאי גוונא תלוי בבריחה [ובהא דהתם דע"מ שירצה אבא, דלכאור' תלוי בדבר א' הוא, כ' הרמב"ן דשאני התם דדבר המסור ללב הוא, וא"כ אין אומרים דכשירצה אבא נמצא דמשעה ראשונה היה ראוי לכך אלא למ"ד יש ברירה, וצ"ע בזה]. ודברי הרמב"ן צ"ע, וביאר השערי ישר (ז', י"ח, ד"ה ואפשר [עמ' רסג]) דהיסוד של תנאי הוא דקיום התנאי או בטולו גורם או מבטל הדין. אבל לברר בין החפצים, אין בכח התנאי לעשות, ולזה צריך לדין ברירה. וכיון דעיקר החסרון בדבר שאינו מבורר הוא דאין החלות יכול לחול על הספק, וכמש"כ הר"ן הנ"ל, א"כ אין התנאי יכול לגרום שיחול החלות על א' מהן בברירות, ועדיין יש לעי' בזה, וע"ש שמאריק.

ה. מעלה עשו בכפרה

ע' תוס' ישנים (יומא ב.) דדן אם הדין שכ"ג צריך שיהי' לו אשה ביו"כ מעכב הכפרה או לא, ומשמע שם דנשאר בספק. וע' בהערות להגרי"ש, שהק' מסוגיין על התוס' ישנים, הרי אם אינו מעכב הכפרה, א"כ איך אמרי' מעלה עשו בכפרה, הרי בין כך ובין כך תהי' כפרה, והניח בצ"ע. והאור שמח (איסורי ביאה יז, יג) דייק מל' הרמב"ם דס"ל דמעכב, וכ' דקצת מדוייק כן מדברי הגמ' כאן. וע' גבו"א (יומא ב.) דג"כ דן בענין זה אם אשתו מעכבת הכפרה או לא, וכ' דלכאור' מסוגיין משמע דמעכב, אבל כ' לצדד דאולי אינו מעכב, רק דהעבודה אינה